

УПУТСТВО ЗА УВОЂЕЊЕ РОДНО ОДГОВОРНОГ БУЏЕТИРАЊА

Република Србија је посвећена континуираном подизању квалитета управљања јавним финансијама које ефективно одговарају на потребе свих њених грађана и грађанки.

Родно одговорно буџетирање доприноси побољшању ефективности и транспарентности буџета и омогућава бољи увид у користи које жене и мушкарци имају од буџетских политика.

У поступку припреме и доношења буџета за 2024. годину, корисници буџетских средстава који су већ укључени у овај процес, треба да наставе са применом и даљим унапређењем родно одговорног буџетирања у складу са релевантним националним секторским политикама и политикама у области родне равноправности, као и у складу са родним анализама у областима у којима су сачињене, а постојеће РОБ циљеве и показатеље потребно је даље унапређивати на основу искустава у досадашњој примени, у циљу побољшања квалитета програмских информација.

Такође, имајући у виду да је прописан рок за примену одредаба Закона које се односе на родно одговорно буџетирање у целини до доношења буџета Републике Србије и буџета локалних власти за 2024. годину, као и да су у међувремену донети прописи и стратешка документа којима се уређује родна равноправност и антидискриминациона политика, те како су у овим документима већ дефинисане мере, активности и циљеви који треба да допринесу унапређењу у овој области, препорука је да у припреми својих финансијских планова за 2024. годину сви буџетски корисници утврде циљ чијим остварењем се очекује да буду мапиране активности из њихове надлежности са аспекта циљева утврђених прописима који уређују родну равноправност и антидискриминацију, као и да на основу тога буду одређени приоритети за родно одговорно планирање. У складу са дефинисаним родно одговорним циљевима потребно је планирати и родно одговорне показатеље, а показатељи који се односе на лица требало би да буду разврстани по полу.

Уколико нема релевантних анализа за ресор у коме буџетски корисник има надлежности, препорука је да се за 2024. годину планира израда ресорне односно секторске родне анализе, сходно члану 37. став 2. тачка 3) Закона.

КОРАЦИ

Корисници буџетских средстава приликом планирања полазе од важеће организационе и функционалне структуре, као и надлежности корисника према Закону о министарствима. Затим, корисник средстава укршта своје програмске циљеве и планиране приоритете који се тичу родне равноправности са препознатим приоритетима у Националној стратегији за родну равноправност и припадајућем акционом плану, као и у другим доступним релевантним родним анализама и студијама.

Уколико не постоје већ доступни одговарајући подаци о изворима, узроцима, последицама и опсегу родне неравноправности у ресору који буџетски корисник покрива, препорука је да се планира израда родне анализе. У овом случају то ће бити и РОБ иницијатива која ће се предложити у буџету за 2024. годину.

Пример приказивања израде родне анализе у буџету:

МИНИСТАРСТВО ДРЖАВНЕ УПРАВЕ И ЛОКАЛНЕ САМОУПРАВЕ

Програм: 0607 - Систем јавне управе

Програмска активност: 0009 - Администрација и управљање

Циљ 1: Утврђивање приоритета за успостављање родне равноправности

Назив индикатора	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Циљна вредност у 2018. год.	Циљна вредност у 2019. год.	Циљна вредност у 2020. год.
1. Израда секторске родне анализе <i>Извор верификације: Координационо тело за родну равноправност</i>	број	2017	0	1	0	0

Родна анализа обухвата поступак прикупљања, анализе и тумачења родно сензитивних података у одређеној области, ради бољег разумевања препрека у остваривању родне равноправности која је дефинисана законом у пракси, укључујући препреке у приступу јавним услугама или јавним добрима, неразумеваше различитих потреба и приоритета које одређене полне, старосне, образовне и друге карактеристике имају и на које буџетски корисник одговара својим политикама и програмима.

Родна анализа треба да послужи усвајању стратешког приступа у отклањању родних неравноправности, односно улагању у оне приоритете у датој области или ресору, где ће програми који се финансирају остварити највећи помак у отклањању неравноправности.

Препорука је да се родна перспектива уводи прво тамо где је највећи допринос родној равноправности, на основу родне анализе, односно доступних статистичких и аналитичких података, најјачи ефекат на отклањање неравноправности и побољшање квалитета живота циљаних група жена или мушкараца, девојчица или дечака, уклањање родно заснованих неравноправности и неједнаког приступа ресурсима, услугама и шансама.

Када је програмски приоритет изабран, буџетски корисник се опредељује за начин на који ће увести родно одговорно буџетирање. Могући су следећи начини:

1. Уродњавање или интеграција родне равноправности у програме;
2. Посебна мера или афирмативна акција;
3. Редовна програмска активност, при чему су показатељи сада доступни по полу.

ПОКАЗАТЕЉИ

Родно сензитивни показатељи треба да мере циљ, односно све његове битне димензије. Где год је могуће, родно сензитивни показатељи треба да прате суштинску промену која води ка жељеном циљу који доприноси родној равноправности. Ако то није могуће, мерити утицај програма на жене и на мушкарце. У најмање пожељној варијанти, показатељи ће мерити обухват жена и мушкараца програмом.

Приликом описа сврхе програма потребно је навести и утицај на унапређење родне равноправности, укратко описати логику интервенције и навести користи програма за жене и/или за мушкарце. Такође је потребно сагледати полазно стање на основу садашњих података и укратко описати шта је проблем из угла родне неравноправности и како изгледа успех, односно промењена ситуација. Неопходно је навести и све изворе података и анализе које су коришћене у аналитичком процесу. Уколико подаци који су потребни за родну анализу нису доступни, навести да ће 2024. година послужити за прикупљање почетних података.

Приликом навођења правног основа потребно је навести законе из области родне равноправности: Закон о родној равноправности, Закон о забрани дискриминације и др.

Приликом описа програма и образложења кључних активности и услуга које се спроводе, односно пружају, обавезно навести и активности/услуге које ће буџетски корисник спровести/пружити ради остваривања циља у коме је дефинисана родна компонента.

Постоје различити начини за „уродњавање”, односно укључивање родне перспективе у циљеве и показатеље у оквиру програмске структуре:

1. Постављање посебног циља за жене или мушкарце са циљем смањења неравноправности

Ово решење је пожељно тамо где се планира посебна, афирмативна мера која за циљ има смањење или уклањање неравноправног положаја одређене групе. Пример овакве, циљане интервенције могао би да се нађе у програмима за развој женског предузетништва, циљаним субвенцијама у пољопривреди на секторе у којима су жене заступљеније, нпр. ратарство, или укључивање жена у ИКТ, тј. тамо где се издвајају наменска средства која су усмерена на одређену

групу за коју постоје докази да је мање заступљена, у горем положају, или се суочава са додатним баријерама у приступу.

Пример 1

Циљ 1	Повећати заступљеност жена уписаних на СТЕМ смерове				
Индикатор 1.	Назив: Стопа жена уписаних на СТЕМ смерове	Базна вред.	2019	2020	2021
	Коментар:				
Индикатор 2.	Назив: Стопа мушкараца уписаних на СТЕМ смерове	Базна вред.	2019	2020	2021
	Коментар:				

Пример 2

Циљ 1	Повећати заступљеност мушкараца који користе одсуство ради бриге о деци				
Индикатор 1.	Назив: Стопа мушкараца који користе одсуство ради бриге о деци	Базна вред.	2019	2020	2021
	Коментар:				
Индикатор 2.	Назив: Стопа жена које користе одсуство ради бриге о деци	Базна вред.	2019	2020	2021
	Коментар:				

2. Узимање у обзир питања рода

Узимање у обзир питања рода тамо где, на основу постојећих анализа, већ имамо доказе о томе да је неопходно да се пажња усмери на родне аспекте проблема који решавамо. Нпр. питање безбедности у саобраћају има веома изражену родну димензију која се често игнорише, као и спречавање ширења ХИВ/АИДС-а или рака грлића материце.

Пример 3

Циљ 1	Развити родно осетљив приступ безбедности у саобраћају				
Индикатор 1.	Назив: Број студија о родним аспектима безбедности у саобраћају	Базна вред.	2019	2020	2021
	Коментар:				
Индикатор 2.	Назив: Број родно осетљивих мера у Годишњем плану безбедности	Базна вред.	2019	2020	2021
	Коментар:				

3. Диференцирање циљева и показатеља тако да се експлицитно односе на жене и мушкарце

Где год се циљ односи на лица, грађане или запослене, интервенција подразумева експлицитно навођење чињенице да се циљ заправо односи на мушкарце и жене, грађанке и грађане, девојчице и дечаке и сл.

У том случају показатељи треба да буду разложени по полу и другим релевантним демографским карактеристикама које су битне за родну анализу или анализу ефеката политике уопште. Напомена: добра је пракса да се паралелно изражава и апсолутна вредност (број) уз проценат, тамо где је јединица мере иначе изражена у %.

Пример 4

Циљ 1	Повећати запосленост незапослених жена и мушкараца кроз укључивање у мере активне политике запошљавања				
Индикатор 1.	Назив: Стопа запослености жена	Базна вред.	2019	2020	2021
	Коментар:				
Индикатор 2.	Назив: Стопа запослености мушкараца	Базна вред.	2019	2020	2021
	Коментар:				

ПРИМЕРИ у буџету РС за 2022. годину

Назив ДБК
Програм
Назив програма
Програмска активност/Пројекат
Назив ПА/П

КАНЦЕЛАРИЈА ЗА САРАДЊУ СА МЕДИЈИМА
2102
Подршка раду Владе
0016
Медијско праћење рада Владе

Назив циља		Покривеност приоритета у НАП за родну равноправност текстовима на сајту Владе Републике Србије					
Назив индикатора	Извор верификације	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Пројек. вред. 2022	Пројек. вред. 2023	Пројек. вред. 2024
Информације од значаја за покривеност приоритета у НАП за родну равноправност текстовима на сајту Владе Републике Србије	Званични сајт Владе РС	Број	2017	5	100	105	120
Праћење броја текстова и учесталости појављивања теме увођења принципа родне равноправности као медијског садржаја, као и области у које је уведена родна перспектива.	Званични сајт Владе РС	Број	2017	40	90	92	95

Назив ДБК
Програм
Назив програма

МИНИСТАРСТВО ЗА ЉУДСКА И МАЊИНСКА ПРАВА И ДРУШТВЕНИ ДИЈАЛОГ
1001
Унапређење и заштита људских и мањинских права и слобода

Назив циља		Унапређење људских и мањинских права кроз примену међународних и регионалних уговора о људским правима					
Назив индикатора	Извор верификације	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Пројек. вред. 2022	Пројек. вред. 2023	Пројек. вред. 2024
Реализоване родно одговорне препоруке које је РС прихватила од стране механизма УН	Министарство за људска и мањинска права и друштвени дијалог	Број	2020	50	50	50	50

Назив ДБК
Програм
Назив програма
Програмска активност/Пројекат
Назив ПА/П

МИНИСТАРСТВО ЗАШТИТЕ ЖИВОТНЕ СРЕДИНЕ
0404
Управљање заштитом животне средине
0004
Администрација и управљање

Назив циља		Утврђивање приоритета за успостављање родне равноправности у области заштите животне средине					
Назив индикатора	Извор верификације	Јединица мере	Базна година	Базна вредност	Пројек. вред. 2022	Пројек. вред. 2023	Пројек. вред. 2024
Израда секторске родне анализе	Посебна радна група за увођење родно одговорног буџетирања у Министарству заштите животне средине	Број	2018	0	1		
Израђен план активности у складу са налазима родне анализе	Посебна радна група за увођење родно одговорног буџетирања у Министарству заштите животне средине	Број	2018	0	1		

СМЕРНИЦЕ ЗА УВОЂЕЊЕ РОДНО ОДГОВОРНОГ БУЏЕТИРАЊА НА ЛОКАЛНОМ НИВОУ

У оквиру спровођења реформе јавних финансија започет је процес унапређења програмског модела буџета кроз увођење принципа родно одговорног буџетирања у буџетски процес. До 2024. године предвиђено је да се заокружи процес постепеног увођења родно одговорног буџетирања за све буџетске кориснике на свим нивоима власти, сходно члану 16. став 1. Закона о изменама и допунама Закона о буџетском систему („Службени гласник РС”, бр. 103/15, 72/19 и 149/20), путем плана његовог постепеног увођења који доноси покрајински секретаријат за финансије, односно надлежни орган јединице локалне самоуправе.

Имајући у виду наведени члан Закона којом је прописан рок за примену одредаба које се односе на родно одговорно буџетирање у целини до доношења буџета локалних власти за 2024. годину, потребно је да надлежни орган локалне власти донесе годишњи план за увођење родно одговорног буџетирања са препоруком да се у припреми одлуке о буџету локалне власти за 2024. годину утврди циљ чијим остварењем се очекује да буду мапиране активности са аспекта циљева утврђених прописима који уређују родну равноправност и антидискриминацију, као и да на основу тога буду одређени приоритети за родно одговорно планирање. У складу са дефинисаним родно одговорним циљевима потребно је планирати и родно одговорне показатеље, а показатељи који се односе на лица требало би да буду разврстани по полу.

Додатно, већ постојеће РОБ циљеве и показатеље је потребно даље унапређивати у правцу, а на основу искуства у досадашњој примени.